

2021-02-02

Dnr 2021:119

Rapport från utredningstjänsten

MÅLTIDSFÖRMÅNER

Vad skulle den offentligfinansiella effekten bli av att införa en kostförmån motsvarande friskvårdsbidraget. Det vill säga att 5 000 kronor per år fick utbetalas som en rörelsekostnad (ingen bolagsskatt) till en anställd, som får motta utbetalning utan skatter (sociala avgifter eller inkomstskatt).

Resultatet önskas redovisat som en tabell med fyra nivåer i X-led, 5 000, 10 000, 15 000 och 20 000, som motsvarar förmånens storlek, och fyra nivåer i Y-led, 10, 20, 30 och 40, som motsvarar andel anställda i arbetskraften som skulle få förmånen.

Vidare, hur påverkas beräkningen av antagande om med vilka pengar förmånen betalas. 100% omvandling av befintliga löner till förmånen, 50% reduktion i löner och 50% reduktion i vinster (privat sektor), och 100% omvandling av vinster (dvs hela den nya förmånen tillfaller arbetstagaren).

Slutligen, hur stor andel av alla arbetsgivare gör avdrag för friskvård och hur stort är avdraget i genomsnitt?

Resultaten av beräkningarna presenteras i tabellerna 1 – 3. Beräkningarna är något schablonmässigt gjorda då det inte har varit möjligt att beakta att ändrade löner även påverkar transfereringarna till hushållen. Sannolikt är den effekten av mindre betydelse. I en separat beräkning av det exempel där lönerna påverkas mest, det vill säga vid full övervältring på lönekostnaderna, högst förmånsvärde och högst andel berörda, beräknas effekten i form av ökade transfereringar uppgå till mindre än 1 miljard kronor. Det ska då jämföras med en offentligfinansiell effekt utan beaktande av transfereringar på knappt 18 miljarder kronor.

Vidare ska man ha i tanke att övervältringar av kostnaderna för förmånen på lön och arbetsgivaravgifter tar tid. Normalt antar utredningstjänsten, i linje med finansdepartementets Beräkningskonventioner, att övervältringen sker helt på lönekostnaderna på några års sikt.

Som framgår av tabellerna påverkas den offentligfinansiella effekten inte så mycket av vilka antaganden som görs om övervältringen. Däremot påverkas näringslivet och hushållen beroende på vilka antaganden som görs. En fullständig övervältring av kostnaderna för förmånen på lönekostnaderna innebär en överföring från den offentliga sektorn till hushållen. Näringslivet påverkas inte alls.

Om övervältringen däremot antas ske helt på vinsterna, innebär åtgärden en överföring från den offentliga sektorn och näringslivet till hushållen. Effekten på hushållen blir drygt dubbelt så stor.

I uppdragsbeskrivningen jämförs förmånen med friskvårdsbidraget. Friskvårdsbidraget är ingen rättighet man har som anställd utan en förmån som arbetsgivaren har möjlighet att erbjuda den anställde. Om kostnaden för förmånen vältras över på lönekostnaderna, i linje med vad utredningstjänsten normalt antar, påverkar det inte vinsten i företagen. Även om vi inte har någon heltäckande, tillförlitlig statistik över hur många arbetsgivare som erbjuder sina anställda friskvårdsbidrag verkar det vara ganska vanligt, vilket kan vara en indikation på att kostnaderna övervältras på lönekostnaderna i stor utsträckning.¹ Mot bakgrund av det skulle man kunna misstänka att även många arbetsgivare skulle erbjuda sina anställda ett måltidsbidrag.

Nästa fråga blir då hur många anställda som kan tänkas utnyttja erbjudandet. Det kan tyckas vara förvånansvärt få anställda som utnyttjar friskvårdsbidraget. Benägenheten att äta lunch är dock sannolikt mycket större än benägenheten att börja träna. Lite beroende på exakt vilka utgifter som medger rätt till bidrag kan antalet anställda som utnyttjar ett måltidsbidrag därför bli avsevärt större än antalet anställda som utnyttjar friskvårdsbidraget.

Tabell 1: Offentligfinansiell kostnad, full övervältring på lönekostnaderna, miljarder kronor

Andel anställda	Förmånsvärdet			
	5 000	10 000	15 000	20 000
40%	-4,4	-8,9	-13,3	-17,7
30%	-3,3	-6,6	-10,0	-13,3
20%	-2,2	-4,4	-6,6	-8,9
10%	-1,1	-2,2	-3,3	-4,4

¹ Ju större övervältringen är på lönekostnaderna, desto mindre torde arbetsgivarnas motstånd mot att erbjuda förmånen vara.

Tabell 2: Offentligfinansiell kostnad, lika övervältring på lönekostnader och vinster, miljarder kronor

Andel anställda	Förmånsvärdet			
	5 000	10 000	15 000	20 000
40%	-4,2	-8,5	-12,7	-16,9
30%	-3,2	-6,3	-9,5	-12,7
20%	-2,1	-4,2	-6,3	-8,5
10%	-1,1	-2,1	-3,2	-4,2

Tabell 3: Offentligfinansiell kostnad, full övervältring på vinsterna, miljarder kronor

Andel anställda	Förmånsvärdet			
	5 000	10 000	15 000	20 000
40%	-4,0	-8,1	-12,1	-16,1
30%	-3,0	-6,0	-9,1	-12,1
20%	-2,0	-4,0	-6,0	-8,1
10%	-1,0	-2,0	-3,0	-4,0

Utredningstjänsten har inte hittat någon heltäckande statistik över hur många arbetsgivare som gör avdrag för friskvård. Däremot finns ett antal mindre undersökningar om omfattningen av friskvårdsbidrag. Utredningstjänsten har dock ingen eller bara begränsad information om hur undersökningarna gått till och kan inte bekräfta deras tillförlitlighet.

I en undersökning av SIFO 2017 på uppdrag av Viktväktarna hade nästan hälften av alla svenskar, 48 procent, friskvårdsbidrag. Mer än var tredje person, 37 procent, utnyttjar dock inte den möjligheten. Totalt intervjuades 1 229 personer men närmare en tredjedel svarade att de saknade arbetsgivare.²

Enligt en undersökning av VISMA, 2018, erbjuder 82 procent av alla kommuner friskvårdsbidrag. Undersökningen var en totalundersökning och alla kommuner svarade. Beloppet varierade mellan 400 och 3 000 kronor. I genomsnitt uppgick bidraget till 1 171 kronor.³

I en artikel i Publikt från 2017 sägs att av 27 tillfrågade statliga arbetsgivare så gav alla sina anställda rätt till friskvårdsbidrag. Beloppen varierade mellan 1 000

² Viktväktarna, [länk](#)

³ VISMA, [länk](#)

kronor och 3 500 kronor. Andelen anställda som utnyttjade bidraget varierade mellan 20 procent och 78 procent.⁴

Andra förmåner som vissa arbetsgivare erbjuder sina anställda är möjligheten att motionera på arbetstid och tillgång till motionsanläggningar såsom gym eller simhall.

Om riksdagens utredningstjänst

Riksdagens utredningstjänst ger opartiskt utredningsstöd i riksdagsarbetet och arbetar främst på uppdrag av riksdagsledamöter och partigruppskanslier. Utredningstjänsten har drygt 30 utredare som under ett år arbetar med ungefär 2 000 utredningsuppdrag. Vanligen arbetar utredningstjänsten 2–4 dagar med ett uppdrag och ambitionen är att leverera rapporterna inom två veckor från det att uppdragsgivaren lagt sitt uppdrag.

Uppdragsgivarna ber utredningstjänsten att utreda en frågeställning och anger när de önskar få rapporten levererad. Frågeställningen som anges inledningsvis i rapporten ska vara objektivt utredningsbar och fastställs i dialog med uppdragsgivaren. Utredningstjänsten väljer metod och angreppssätt utifrån uppdragets frågeställningar. Vårt arbetssätt utgår ifrån vedertagna vetenskapliga metoder.

Uppdragen på utredningstjänsten har uppdragssekretess, vilket betyder att enbart uppdragsgivaren förfogar över rapporten. Sekretessen hävs dock om rapporten hänvisas till i ett offentligt sammanhang. Under ett år brukar ungefär 10 procent av utredningstjänstens rapporter bli offentliga. För mer information om utredningstjänsten och vårt arbetssätt hänvisas till riksdagen.se.

⁴ Publikt, [länk](#)